

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

Úloha dobrovoľníctva v sociálnej práci

Ročníková práca

Peter Vlčko

2007

ÚLOHA DOBROVOLNÍCTVA V SOCIÁLNEJ PRÁCI

ROČNÍKOVÁ PRÁCA

Vlčko Peter

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA
V NITRE
KATEDRA SOCIÁLNEJ PRÁCE A SOCIÁLNYCH VIED**

Študijný odbor: Sociálna práca

Stupeň kvalifikácie: bakalár

NITRA 2007

PREDHOVOR

Téma dobrovoľníctvo je stále aktuálna a zaujímavá z viacerých hľadísk. Podčiarkuje to i skutočnosť, že dnešná spoločnosť je uponáhľaná a orientovaná predovšetkým na dosiahnutie materiálneho bohatstva a finančného zisku a to neraz i za cenu straty ohľaduplnosti, altruizmu a „ľudskosti“. Preto považujeme za potrebné poukázať na význam dobrovoľníctva, na jeho potrebnosť a prínos pre spoločnosť. Dobrovoľníctvo je neplatená činnosť vykonávaná z vlastnej vôle v prospech druhých. Táto činnosť umožňuje na jednej strane nielen slabším, menej zdatným, či odkázaným na pomoc, zapojiť sa do života spoločnosti, ale na druhej strane prispieva k posilňovaniu sebaúcty a sebadôvery tých, ktorí túto pomoc poskytujú. Spôsobuje to najmä skutočnosť, že základom dobrovoľníctva je spájanie ľudských a profesionálnych pomoci, ktoré obohacujú tak darcu ako i obdarovaného.

Dobrovoľníctvo sprevádza dejiny ľudstva od nepamäti. Spolupatričnosť, vzájomná pomoc a záujem človeka ako takého, patria k základným prejavom ľudskosti, s ktorými sa stretávame v každej dobe, spoločnosti či kultúre. Všetky svetové náboženstvá sa otázkou dobrovoľníctva zaoberajú a považujú dobrovoľníctvo za jednu z najvyšších cností akú človeku možno pripísať. Dobrovoľníctvo dnes spája milióny ľudí na celom svete, prirodzene a spontánne prekračuje hranice štátov, národov, zbližuje vyznávačov rôznych náboženstiev. Dokazuje, že život založený na filantropii a vzájomnej pomoci má zmysel. Je silnou konkurenciou propagovanému konzumného spôsobu života najmä u civilizácie západného typu. Prináša uspokojenie tým, ktorí sa zaoberajú nezištnou činnosťou, ale i pocit dôležitosti tým, ktorí prijímajú ponúkanú pomoc. Pri vyslovení tohto názoru sa opierame o skutočnosť, že dnes má dobrovoľnícka činnosť široké pole pôsobnosti a jej služby sú vítané a žiaduce sociálnymi pracovníkmi. Dobrovoľníctvo sa stáva novou a možno aj lepšou víziou sociálnej práce.

V tejto práci sa budeme zaoberať aktivitami mládežníckej organizácie YMCA Slovensko, charakterizovanej prácou s dobrovoľníkmi, rozborom chápania dobrovoľníckej práce zo strany dobrovoľníkov i pracovníkov personálnych oddelení komerčných firiem a jej prínosov na trhu práce.

Kľúčové slová

Dobrovoľníctvo. YMCA. Profesionalita v dobrovoľníckej práci. Personálni pracovníci. Pracovná pozícia. Dobrovoľnícka prax. Životopis. Európska aliancia YMCA. Visegrádska štvorka. Granty. Mládež. Skupinová sociálna práca. Duchovná komunita. Preventívna sociálna práca. Encykliky. Solidarita. Subsidiarita.

OBSAH

PREDHOVOR

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ SKÚMANÉHO PROBLÉMU	5
1.1 Sociálne myšlienky v učení svetových náboženstiev	5
1.2 Sociálna práca ako praktická činnosť vykonávaná v dobrovoľníckej sfére	9
1.3 Mládež ako ohrozená sociálna skupina	11
1.4 Sociálna solidarita	13
1.5 Princíp subsidiarity a dobrovoľníctvo	13
1.6 Motivácia dobrovoľníka	14
1.7 Pracovné metódy sociálnej práce v mládežníckej organizácii YMCA	17
1.7.1 Skupinová komunita	17
1.7.2 Duchovná komunita	18
1.7.3 Preventívna sociálna práca	19
1.8 Multidimenzionalita sociálnej práce	19
2 CHARAKTERISTIKA MLÁDEŽNÍCKEJ DOBROVOĽNÍCKEJ ORG. YMCA	20
2.1 Historické vymedzenie organizácie YMCA	20
2.2 Počiatky YMCA na Slovensku	21
2.3 Obnovenie činnosti YMCA na Slovensku	24
2.4 Aktivity YMCA v krajinách Visegrádskej štvorky	27
2.4.1 Lesná YMCA	27
2.4.2 Ten-Sing	27
2.4.3 Európska dobrovoľnícka služba	28
2.4.4 Program „Volunteers for Europe“	29
2.5 Poslanie YMCA pri práci s jej hlavnými klientmi – mládežou	29
2.6 Metódy a formy napĺňania poslania mládežníckej organizácie YMCA	30
2.7 Zásady všeobecnej prospešnosti v organizácii YMCA	31
3 ČLENSTVO YMCA SLOVENSKO V EURÓPSKEJ ALIANCII YMCA (EAY)	32
3.1 Poslanie Európskej aliancie YMCA (EAY)	33
3.2 Ciele Európskej aliancie YMCA (EAY)	33
3.3 Realizácie cieľov a zámerov EAY v Tréningovom centre Európskej aliancie YMCA	34
4 DOBROVOĽNÍCTVO AKO KOMODITA TRHU PRÁCE	37
LITERATÚRA	41

1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ SKÚMANÉHO PROBLÉMU

1. 1 Sociálne myšlienky v učení svetových náboženstiev

Polyteistické náboženstvá nemali učenie, v ktorom by bola zdôraznená súcitnosť a pomoc s trpiacimi. Až kresťanské učenie formulovalo pomoc blížnemu ako cnosť, ktorá bola zapracovaná do pravidiel správania, ktorými jedinec môže dosiahnuť spasenie a večnú blaženosť. Základy sociálneho učenia, na základe ktorého sa rozvíjala pomoc a sociálna starostlivosť, poskytlo učenie cirkvi v náboženských textoch, ktoré položili základy filantropie. Prvý bol Starý zákon, ktorí napísali Židia.

„Keď budeš žať na svojom poli a zabudneš na poli snop, nevracaj sa vziať si ho, nech ostane cudzincovi, sirote alebo vdove. Keď budeš obíjať olivu, neprezeraj po sebe vetvy, nech ostane cudzincovi, sirote alebo vdove. Keď budeš oberať vinicu, nepaberkuj za sebou, nech ostane cudzincovi, sirote alebo vdove.“¹

Zo starozákonnej tradície vystúpil Ježiš ako Mesiáš, ktorý zmenil starozákonnú tradíciu na novú kresťanskú tradíciu. Pre ľudstvo postavil hodnotu večného života cez spasenie duše. Tejto hodnote podriadil ostatné hodnoty, ako zdravie, moc a bohatstvo. Jeho myšlienky sú uvedené v Novom zákone. Kľúčovým motívom je kresťanská láska, chápaný nadhľad nad sociálnymi problémami a apel na ideál Božieho kráľovstva. Kresťanská láska je univerzálna. Z lásky k Bohu má každý milovať seba a svojich blížnych. Láska k sebe nemá byť egoistická, ale pokorná, starostlivá o spásu duše. Láska k blížnemu sa má prejavovať skutkami a nesmie sa naslepo rozdávať, pretože tí, čo nechcú pracovať, by sa iba podporovali v povaláčstve. Každý sa v prvom rade musí snažiť, aby jeho najbližší neboli na ťarchu iným.

„Radujte sa s radujúcimi a plačte s plačúcimi. Ak je tvoj nepriateľ hladný, nakrm ho, ak je smädný, napoj ho, lebo ak to urobíš, žeravé uhlie zhrnieš mu na hlavu. Nedaj sa premôcť zlému, ale dobrým premáhaj zlé.“²

¹ Slovenská Evanjelická cirkev A.V. *Písmo sväté Starej a Novej zmluvy, Piata kniha Mojžišova*. Liptovský Mikuláš: Slovenská Evanjelická cirkev A.V. 1989.

² Vašek, B. 1941. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, 1941.

„Prah filantropie prekročili niektoré reformné kresťanské smery, ktoré sa usilovali o sociálnu rovnosť. Medzi nimi bolo najvýznamnejšie husitstvo, ktorého vznik je spojený s menom Jana Husa (1373 – 1415). Jan Hus vypracoval program, ktorý sa neobmedzoval len na náboženskú otázku, ale tiež na oblasť národnú a sociálnu.“³

Otázka starostlivosti o ľudí v núdzi bola v pozornosti cirkvi i v období reformácie. Martin Luther (1483 – 1546) mal súcit s utrpením chudobných a prišiel s myšlienkou, aby sa obce a mestá starali o svojich chudobných blížnych. Stanovisko k otázke chudoby vyslovil vo svojej výzve „Ku kresťanskej šľachte nemeckého národa“, kde za najdôležitejšiu úlohu označil odstránenie žobrania.

„Každé mesto by mohlo vyživiť svojich chudobných a v prípade že by bolo veľmi malé, má vyzvať okolité dediny, aby tiež prispeli. Mal by sa ustanoviť akýsi správca alebo poručník, ktorý pozná všetkých chudobných, a ten rade obce alebo farárovi oznámi, čo chudobní potrebujú.“⁴

Súčasná sociálna koncepcia kresťanskej cirkvi je založená na sérii encyklik vydávaných pápežmi. Za základ súčasného sociálneho učenia cirkvi sa považuje encyklika *Rerum novarum*, vydaná pápežom Levom XIII. v r. 1891. V nej pápež reagoval na vtedajšie dianie v spoločnosti a na Marxov socializmus. Vyčítal prívržencom socializmu, že zlé postavenie robotníkov chceli riešiť podnecovaním nenávisti chudobných voči bohatým. Nesúhlasil s ich úsilím zrušiť súkromné vlastníctvo a miesto toho navrhoval zaviesť spoločný majetok všetkých. Považoval to za nespravodlivé, lebo podľa neho by sa takýmto spôsobom páchalo násilie na zákonných majiteľoch. Za nebezpečnú považoval pápež aj skutočnosť, že bez osobného majetku sa aj rodina dostane do zlej polohy. Nesúhlasil s tým, aby štát vo všetkom zasahoval do života rodiny, ktorá by bez materiálneho zabezpečenia bola vo všetkom závislá od štátu. Podľa neho štát má zasahovať do života rodiny len vtedy, keď si rodina nevie sama pomôcť a potrebuje pomoc od štátu. Štát podľa pápeža, má dbať o blaho tak celku, ako aj jednotlivca. Má citlivo pristupovať pri tvorbe daní, aby neboli neúmerne vysoké, lebo by pohltili všetky prostriedky na slušný život ľudí. Ďalej vyzýval, aby sa vytvorili inštitúcie, ktorými by sa pomáhalo tým, ktorí potrebovali pomoc.

³ Tomeš, I. 1996. *Sociální politika - Teorie a mezinárodní zkušenosti*. Praha: Socioklub, 1996.

⁴ Vašek, B. 1941. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, 1941

Patrili sem svojpomocné združenia, rôzne zariadenia vybudované súkromnou iniciatívou na zabezpečovanie robotníkov, ich vdov a sirôt v prípade úrazu, choroby alebo smrti a tiež ústavy starostlivosti o deti a dorastajúcu mládež.

Encyklika bola prvým dokumentom v dejinách katolíckej cirkvi, v ktorom sa pápež po prvýkrát v náboženskom duchu zaoberal výslovne sociálnou otázkou. Od roku 1891 sa rozvíjajú dejiny sociálnej náuky cirkvi rozpracované v sociálnych encyklikách pápežov a v 2. dokumente vatikánskeho koncilu. V r. 1991 vydal pápež Ján Pavol II. Ako svoju tretiu významnú encykliku *Centesimus annus*. Je prvou encyklikou po rozpade socializmu v krajinách strednej a východnej Európy. Reaguje na sociálne otázky, ktoré mali dlhšiu dobu celosvetový rozmer. „Vyslovuje sa hlavne k problému morálky, chudoby a nespravodlivého rozdelenia práce. Posudzuje udalosti v r. 1989 v strednej a východnej Európe a pripomína niektoré činitele, ktoré spôsobili pád totalitných režimov. Podstatným prínosom bolo, že nielen kriticky konštatoval, čo je zlé v hospodársko-sociálnej oblasti, ale zároveň uvádza aj pozitívne prvky trhového hospodárstva, ktorého jednotlivé prvky musí jednoznačne spájať spoločné dobro.“⁵

Súčasný pápež Benedikt XVI. vyzval vo svojej prvej encyklike *Boh je láska* (*Deus Caritas Est*) vydané v apríli 2005 katolícku cirkev k dobročinnosti a láske.

Sociálne učenie je založené na týchto troch princípoch:

1. Princíp spoločného dobra, ktoré je chápané ako najvyšší zákon sociálnej spravodlivosti. Sociálna spravodlivosť je zameraná na všetkých, každý má mať podiel na tom, aby všetci ľudia mohli žiť dôstojne a čo najlepšie sa rozvíjať podľa svojich schopností.
2. Princíp solidarity, ktorá sa chápe ako pevné a dôsledné rozhodnutie jednotlivca angažovať sa za spoločné dobro, za dobro všetkých a každého jedného, nakoľko ľudia sú odkázaní jeden za druhého a všetci sú zodpovední za všetkých.
3. Princíp subsidiarity (vzájomnej podpory, pomoci), v zmysle ktorého má verejná moc pomáhať jednotlivcom a skupinám neschopným riešiť svoje sociálne problémy.

⁵ Kováč, Š. 1998. *Pro Homine: Prehľad sociálnej náuky cirkvi*. Topoľčany: Prima-Print s.r.o. 1998

Podobné aspekty altruizmu, filantropie a zárodkov sociálnej práce možno pozorovať i v islame a budhizme. Tieto náboženstvá, sformované neskôr ako judaizmus a kresťanstvo takisto ťažia z ľudskej šľachetnosti a tam kde jej niet, nabádajú v posolstvách a priamych odkazoch.

Kto prechádza v amerických veľkomestách čínskou štvrťou, určite aspoň raz narazil na sochu obézneho ale usmiateho muža, nesúceho na chrbte vrece. Čínski obchodníci mu hovoria „šťastný Číňan“ alebo „usmiaty Budha“. V skutočnosti sa volal Ho-tei a žil za dynastie T'ang. Nikdy netúžil byť nazývaný majstrom alebo mať mnoho žiakov a obdivovateľov. Chodil po uliciach a deťom ulice rozdával sladkosti a učil ich. Vždy keď stretol majstra Zenu, len natiahol ruku a vypýtal si peniaz. Keď ho ponúkli aby učil v kláštore, len si vypýtal ďalší peniaz. Raz keď učil deti na ulici, stretol ho majster Zenu a spýtal sa : „V čom je dôležitosť Zenu?“ Ho-tei nechal dopadnúť vrece na zem v tichej odpovedi. Majster sa ho pýtal znova : „V čom je naplnenie Zenu?“ Šťastný Číňan si rezko prehodil vrece cez plece a vykročil dolu ulicou...⁶

V tomto klasickom príklade kóanu v Zen - budhizme sledujeme, ako v Číne vznikla prvá organizácia za účelom sociálnej kurately a sociálno-právnej ochrany detí. A pritom to Ho-tei robil ako dobrovoľník. Spomínané peniaze od ľudí používal len na nákup sladkostí pre deti.

V Zen-budhizme sú koány rozprávané ako súčasť náboženstva, ktoré učí ako žiť. Je teda nanajvýš šľachetné, keď nezištná starostlivosť o iných je súčasťou modelu dokonalého života, ako ho určil Budha. A to Zen-budhizmus vznikol v období vojen a nepokojov, kedy hlavnou starosťou bežného človeka bolo, ako sa dožiť večera. Ale i v týchto nadmieru krutých časoch sa našli ľudia, ktorí uprednostnili svoj vlastný blahobyť a neraz i život za záchranu iných. Mohlo to byť poskytnutie jedla, úkryt pred vojakmi ale i ukázanie správneho smeru života a určenie dobrého a zlého. Určenie, že lepšie je vypýtať si, než zobrať a že lepšie ako brať je dávať. V dejinách Zen-budhizmu bolo veľa majstrov, ktorí síce žili v absolútnej chudobe, no ich šťastie bolo na nezaplatenie, práve preto že nežili pre seba, ale pre druhých. Tu je časť z nich: majster Nan-ch'uan, majster Po-chang Huai-hai, majster Ma-tsu, majster Dogen, majster Shih-tou, majster Tung-shan, majster Hui-neng, majster Eisai, majster Hakuin a majster Rinzai.

⁶CAD Press, 1988. Svetové duchovné prúdy a dedičstvá SDP-4-56-894/05

Môj ďalší príklad pochádza z náboženstva proroka Mohammada, islamu. Tento muž islam vytvoril na svojej ceste, či skôr úteku z Mekky so Mediny. Cestoval púšťou a bol znalcom judaizmu. Jeho modifikáciou a pridaním vlastných prvkov vytvoril islam. Toto pragmatické náboženstvo vyhovovalo obyvateľom púšte a rozšírilo sa za hranice Arabského polostrova do Afriky a Ázie, kde má svoje zastúpenie doteraz. V svätej knihe všetkých pravoverných je písané :

„I pýtal sa Jakub svojich synov : – Dali ste žobrákovi jest’?

– Nie, lebo si nám to nerozkázal, - odvetili

A tu sa ozval hlas, ktorý hovoril : Jakub, prišiel k tebe žobrák, lebo zacítil vôňu mäsa. No tak si ho nenakŕmil! Zarmútil si ma, preto ja zarmútím tvoje srdce! Po týchto slovách Alaha, nech je jeho sláva večná, Jakub posmutnel.“

1.2 Sociálna práca ako praktická činnosť vykonávaná v dobrovoľníckej sfére

Sociálna práca ako praktická činnosť je profesionálna aktivita, ktorá umožňuje jednotlivcovi, skupinám a komunitám identifikovať, t.j. eliminovať a riešiť alebo aspoň zmierniť osobné, skupinové, komunitné, sociálne problémy alebo vplyvy prostredia, ktoré na nich vplývajú negatívne. Je to špecifická činnosť, ktorá smeruje:

- k zlepšovaniu vzájomného prispôsobovania jednotlivcov, skupín a sociálneho prostredia, v ktorom žijú
- k rozvíjaniu sebaúcty a vlastnej zodpovednosti s využitím potenciálu jednotlivcov, medziľudských vzťahov zdrojov poskytovaných spoločnosťou, bez ohľadu na vek, sexuálnu preferenciu, sociálnu príslušnosť, zdravotné postihnutie, rasu, kultúru, vierovyznanie, prípadne iné sociodemografické odlišnosti jednotlivca alebo skupiny či komunity.

Ak chápeme dobrovoľnícku prácu v kontexte sociálnej práce ako praktickú činnosť, potom spĺňa všetky jej atribúty. Mládežnícka dobrovoľnícka organizácia YMCA vo všetkých krajinách kde pôsobia jej organizácie determinuje nepriaznivé vplyvy okolia na mládež. Neuzatvára ich pred spoločnosťou, ale snaží sa priniesť mladým ľuďom čo najširšie pole pôsobnosti a poskytuje priestor pre sebarealizáciu. Nie je direktívnou organizáciou, kde všetky aktivity sú jasne vopred dané, ale snaží sa prispôbovať potrebám svojich klientov t.j. mládeži, reflektuje na ich požiadavky a vytvára možnosti,

aby oni sami boli zúčastnení na chode a vývoji organizácie. Zreteľným príkladom sú Ten-Sing súbory, ktoré si mladí ľudia vedú sami. S touto myšlienkou prišla nórska organizácia YMCA, ktorá vo svojich speváckych a hudobných krúžkoch nechala mladých ľudí, aby samostatne a nezávisle na mienke starších členov, ktorí už nespádali do kategórie mládež, rozhodovala o osude ich umeleckého telesa. Výsledkom bolo okamžité rozšírenie do celého sveta v rámci organizácie YMCA. Zodpovednosť, ktorá bola odrazu položená na pleciah mladých ľudí, ich prinútila k väčšej práci, motivovala pri prekonávaní úskalí v riadení svojich vrstovníkov a k sebarealizácii ich vlastných túžob.

Sociálna práca ako praktická činnosť je determinovaná konkrétnym vývojovým stupňom spoločnosti, jej hodnotami, normami, spoločenskými tradíciami, morálnymi princípmi, filozofiou t.j. kultúrou danej spoločnosti, otvára možnosti sociálnej práce i sociálnej politiky.

Aby sa sociálna práca realizovala profesionálne, koncepčne, komplexne a zodpovedne, vyžaduje si to aj vytvorenie inštitucionálnych základov sociálnej práce (nielen sociálnej politiky), a to:

- na globálnej úrovni, resp. v rámci európskych štruktúr v podobe profesijných združení, odborných kongresov, vedeckých konferencií a pod.
- na úrovni štátu, resp. štátnej správy napr. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, odbory sociálnych vecí štátnej správy a samosprávy a nimi zabezpečované služby sociálnej pomoci, kurately, domovy dôchodcov, protidrogové liečebne a iné
- na úrovni iných nevládných spoločenských organizácií, združení, nadácií napr. domovy dôchodcov, psychologické poradne, ubytovne pre sociálne odkázané matky s deťmi, zariadenia pre pomoc bezdomovcom, ekumenické spolky a pod.
- vzájomnou spoluprácou nevládných inštitúcií a štátu, resp. samosprávy, obcí a miest

Rovnaký model uplatňujú i organizácie YMCA po celom svete. V Európe pracujú pod záštitou Európskej aliancie YMCA (EAY), spolupracujú s orgánmi štátnej správy, partnerskými organizáciami na vládnej i nevládnej úrovni.

1.3 Mládež ako ohrozená sociálna skupina

Medzi obdobím dospelosti a detstvom je obdobie, všeobecne nazývané obdobím mladosti a ľudia, prežívajúci túto fázu života, sú považovaní za príslušníkov veľkej spoločenskej skupiny, nazývanej mládež. Proces telesného a duševného zrenia, zaradovanie puberty a adolescencie ako súčasti tohto zrenia v období medzi detstvom a dospelosťou vyvolávajú nevyhnutnosť osobitného prístupu k mládeži v rodine, škole i celej spoločnosti. Telesné zmeny nemožno posudzovať nezávisle od úzko s nimi spojených psychických zmien, vrátane zmenených sociálnych očakávaní, kladených na takýchto mladých ľudí. Tie sú súčasne odlišné v porovnaní s očakávaniami, ktoré spoločnosť kladie na ostatné skupiny obyvateľstva. V mnohom spoločnosť mladým ľuďom ešte nemálo upiera, najmä v oblasti sexuálnej morálky, ale aj pri zakladaní rodiny, uzatváraní manželstiev, vstupovaním do normálneho pracovného pomeru a pod. V niektorých smeroch ich akceptuje ako dospelých, prevažne v oblasti konzumu, postupného uvoľňovania sa spod starostlivosti rodičov, stanovovania vlastnej cesty životom, pri voľbe povolania, vzdelávania, priateľov, partnerov a pod. Súčasne existujú aj oblasti, kde spoločnosť vystupuje ako ochranca mládeže, napr. zákony na ochranu mládeže pred negatívnymi javmi, podávanie alkoholu mladistvým, pracovnoprávna ochrana mládeže, starostlivosť o využívanie voľného času a pod. V niektorých smeroch vykazuje spoločnosť väčšiu toleranciu voči mládeži, ktorej umožňuje experimentovať, hľadať svoju identitu, spôsob správania, presvedčenie, spoločenské vzťahy. Puberta ako predovšetkým biologické dozrievanie človeka znamená súčasne podmienky pre vznik sociologickej kategórie mládeže.

Industrializácia v 19. storočí viedla k tomu, že výroba potrebovala neustále väčší prílev pracovných síl z poľnohospodárskeho vidieka. Spočiatku bola aj v tomto období príznačná detská práca. Zložitosť výroby si však vyžadovala odbornú prácu a neskôr čoraz vyššiu prípravu a vzdelávanie, ktoré sa postupne stali podmienené získaním všeobecného vzdelania. Bolo preto nevyhnutné vytvoriť časový i sociálny priestor, v ktorom by sa takáto príprava mohla uskutočniť. Postupom času sa takáto príprava inštitucionalizovala, vznikali nové vzdelávacie inštitúcie ale i záujmové združenia, ktoré pomáhali mladým ľuďom odbúrať novovzniknuté stresové situácie. Približne od polovice 20. storočia dochádza k ďalším významným zmenám. Zinnecker hovorí o epochálnom obrate v histórii mládeže od 18. storočia. Mohutný trend smerujúci k predlžovaniu školskej dochádzky viedol k nárastu štúdia robotníckej mládeže i z najnižších vrstiev. Od roku

1990 tento proces zaškoľovania mládeže neustále pokračoval a spája sa s procesom homogenizácie mládeže. Táto epochálna zmena zaznamenala i významné zmeny v spôsobe života mládeže. Kým dovtedy prevládal asketický spôsob života (častokrát vynútený), obmedzenie zábavy a rodičovská kontrola, postupne nastúpil odpor a boj mladých za vlastnú slobodu a hľadanie si vlastnej identity.

„Tieto problémy riešia teórie socializácie mládeže. Nielen diferenciaciou mládeže, ale predovšetkým jej individualizáciou, sa stala na jednej strane zdrojom doposiaľ nevidaných možností, ale súčasne aj zdrojom jej vlastného ohrozenia. Mládež sa ako celok do značnej miery stala rizikovou skupinou spoločnosti v oveľa väčšej miere ako ktorákoľvek iná sociálna či veková skupina obyvateľstva.“⁶

Tieto ale i mnohé ďalšie ukazovatele viedli k presvedčeniu, že má mimoriadny význam venovať sa prednostne otázkam mládeže. Vo vyspelých štátoch sveta vznikajú osobitné programy, neraz ako súčasť politiky príslušného štátu. Patrí sem predovšetkým starostlivosť o mládež, pomoc chudobným, opusteným a bezprizorným deťom a mládeži, ktorá sa organizovala v spoločnosti od nepamäti. Cieľmi starostlivosti o mládež sú:

- sebauskutočňovanie a sebaurčenie mládeže
- produktivita
- sociabilita
- fantázia a spontánnosť

Tieto ciele sa stali a sú dodnes kritériom kvalitatívneho hodnotenia starostlivosti o mládež. Realizujú sa zväčša pomocou voľnočasových aktivít, vrátane vzdelávacích, výchovou, alebo aspoň ovplyvňovaním rodičov, poradenstvom, aktivizáciou mládežníckych organizácií a mládežníckej práce, riešením sociálnych problémov jednotlivcov i skupín mládeže, kreovaním sociálnej politiky štátu voči mládeži.

Viacere sociálno – psychologické štúdie potvrdzujú, že mladí ľudia hľadajú dobrodružstvo a vzrušenie, nové skúsenosti, poznania, aby si tak vyplnili voľný čas. Prevencia to nie je len poznávanie dôsledkov užívania drog, ale plnohodnotne naplnený voľný čas, cieľavedomá záujmová činnosť, primeraný prítiažlivý program pre mládež. Kresťanské združenie mladých ľudí YMCA sa od svojho vzniku snaží vnášať do svojej práce nové prvky, realizovať nové programy a mať stále čo ponúknuť mladému človeku.

⁶ONDREJKOVIČ, P. 1997. *Negatívne stránky individualizácie mládeže*. Bratislava: Amos, PdF UK, 1997.

1.4 Sociálna solidarita

Vzájomná podpora a spolunáležitosť vyjadruje úroveň bezprostredného vzťahu medzi jednotlivcom a ostatnými členmi spoločnosti. Základom je poznanie nutnosti harmonickej spolupráce medzi ľuďmi. Človek ako sociálna bytosť je v istej miere odkázaný aj na druhých ľudí, je závislý na spolužití spoločnosti ako celku. Solidarita je výrazom ľudského porozumenia a pospolitosti, vzájomnej súdržnosti a tiež zodpovednosti. Je vedená úsilím o zjednocovanie záujmov, najmä pokiaľ sa jedná o hmotné životné podmienky a to na základe slobodnej vôle ľudí a ich ochoty podriaadiť sa záujmom širšieho spoločenstva. V praktickom živote sa stretávame s celou plejádou rozličných solidarít. Napríklad štát organizuje solidaritu spoluúčasťou jedincov i kolektívov (inštitúcií) na tvorbe zdrojov pre financovanie rozvoja vzdelania, kultúry, pomoci rodinám, sociálne slabým a nevládnym občanom. V rámci rodiny pozorujeme vnútorodinnú solidaritu. Významná je tiež generačná solidarita (napr. medzi mládežou rovnakých záujmov ale pochádzajúcich z rozdielnych sociálnych pomerov) ale i medzigeneračná solidarita, solidarita zdravých s chorými, zamestnaných s nezamestnanými, solidarita bezdetných občanov s rodinami s deťmi a pod. Prakticky celý systém sociálneho poistenia je založený na solidarite.

I organizácia, ktorej hlavnou cieľovou skupinou je mládež uplatňujúca princíp solidarity vo svojich aktivitách. V činnosti YMCA na Slovensku sa jedná o konkrétne aktivity v projektoch zameraných na rôzne sociálne skupiny nielen na mládež, napr. spolupráca s domovmi dôchodcov (Kremnica), detskými domovmi (Nesvady), pomoc bezdomovcom (Nitra).

1.5 Princíp subsidiarity, dobrovoľníctvo

Subsidium – z lat. pomoc, poskytovanie pomoci. Princíp subsidiarity je spojený s chápaním subsidiárnej – teda podpornej, pomoc poskytujúcej činnosti. Podľa princípu subsidiarity je každý povinný najprv pomôcť sám sebe a ak nemôže, musí mu pomôcť rodina. Takisto rodine náleží, aby si pomohla sama svojimi silami. Až keď sa dostane do veľkých ťažkostí, volá na pomoc iné spoločenstvá – priateľov, charitatívne inštitúcie atď. (ak si dokážem pomôcť sám, nepotrebujem pomoc od niekoho iného). Podobne obec si má sama vystačiť a až keď nevládze, volá na pomoc regionálny orgán a nakoniec štát. Úlohou štátu je potom starať sa o vytvorenie takých podmienok, aby si každý mohol

pomôcť vlastným pričinením a sám pomáha až na poslednom mieste, keď sú ostatné možnosti celkom vyčerpané. Napĺňanie subsidiarity predpokladá:

- výchovu obyvateľstva k prevzatiu zodpovednosti
 - o príklad v organizácii YMCA v mnohých kluboch či záujmových krúžkoch riadených mladými ľuďmi, ktorí pod metodickým dozorom už skúsenejších starších členov, riadia svojich vrstovníkov
- reálnu sociálnu situáciu, t.j. priestor pre samostatné, vlastné, zodpovedné sociálne konanie
 - o v prípade, nevyhovujúceho riadenia klubu či krúžku, samotní členovia navrhnu riešenie a východisko zo situácie, ktoré býva často spojené i s odvolaním svojho vlastného vedenia.

Preto keď štát pre jednotlivé subjekty zabezpečí predpoklady pre pomoc a svojpomoc, musí tiež stále overovať, nakoľko môžu jednotlivci či skupiny v konkrétnych jednotlivých prípadoch reálne svoju zodpovednosť aj prevziať.

„Princíp subsidiarity spočíva v rešpektovaní iniciatívy, kompetencií a zodpovednosti. Jednotlivcom vo vzťahu k spoločnosti a menším spoločnostiam vo vzťahu k väčším treba ponechať autonómiu, slobodu konania. Ďalej spočíva v poskytovaní pomoci tam, kde je to nevyhnutné. Subsidiaritu možno charakterizovať ako „pomoc k svojpomoci“. Princíp subsidiarity utvára medziľudské vzťahy smerom k primátu ľudskej osoby ako základu ľudských práv.“⁷

1.6 Motivácia dobrovoľníka

Motivovaný dobrovoľník je taký dobrovoľník, ktorý chce robiť prácu, ktorú je potrebné robiť v duchu a podľa pravidiel organizácie. „Ľudia sa správajú motivovane, keď práca naplňa ich potreby“. (McCurley, Lynch, 2000,s.74)

Motivácia je jedným z najvýznamnejších nástrojov zvyšovania pracovného výkonu. Práca s motiváciou je súčasťou procesu riadenia.

Latinské slovo „movere“ – hýbať, pohybovať – už naznačuje fakt aktivizácie ľudského konania. Ak vychádzame z toho, že každá motivácia má vždy svoj smer, svoju intenzitu a svoju stálosť, tak pri aplikácii na dobrovoľnícku prácu nám to smeruje k poskytovaniu

⁷ TOKÁROVÁ, A. a kolektív. 2003. *Sociálna práca, Kapitoly z dejín teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent print-Pavol Šidelský, 2003.

pomoci iným, k ľubovoľnej a dávkovanej práci pre iných a rôznej miery stálosti pri výkone dobrovoľníckej práce.

Motív predstavuje pre človeka vnútornú psychickú silu, ktorá ho vedome alebo nevedome aktivuje k činnosti. Všeobecným cieľom motívu je dosiahnutie stavu psychického nasýtenia, uspokojenia z dosiahnutého cieľa (Pardel, 1975)

Motivovanie pracovníkov k výkonu je také pôsobenie na nich, ktoré ovplyvňuje ich ochotu správať sa tak, aby sme dosiahli optimálny pracovný výkon. Správanie sa manažérov, ktoré oslovujú reálne dôvody (motívy – potreby, hodnoty, záujmy) pracovníka neznamena ani donútenie, ani manipuláciu. (Mydlíkova, 2002, s. 28)

Tošner a Sozanská (2002, s. 47) pomocou štatistickej analýzy vytypovali tri základné deklarované motivácie k dobrovoľníctvu. Ide o motivácie, ktoré sa navzájom prelínajú, ale u konkrétnych jednotlivcov má niektorá z nich dominantný vplyv.

Konvenčná alebo normatívna motivácia

Motivácia k dobrovoľníctvu má konvenčný charakter, keď sa jej nositeľ stal dobrovoľníkom preto, že ho k tomu viedli morálne normy, buď svojho najbližšieho okolia, alebo obecné neformálne pravidlá správania v danej spoločnosti. Konvenčná motivácia nesie stopy vplyvu ako očakávania a vzorov správania v kruhu rodiny a známych, tak aj morálnych imperatívov širšieho spoločenstva. Tí dobrovoľníci, u ktorých dominuje konvenčná motivácia, majú vo svojom rozhodovaní sklon preferovať svoje náboženské presvedčenie a imponujú im príklady darcovských aktivít z okruhu príbuzných a priateľov. V širšom slova zmysle sa táto motivácia opiera o princípy kresťanskej morálky a predstavy o správnom spôsobe života príslušnej vrstvy obyvateľstva. Ich nositelia sa dobrovoľníkmi stávajú skrátka preto, že sa to má a patrí. Konvenčnou či normatívnou motiváciou sa častejšie vyznačujú starší ľudia nad 60 rokov a veriaci.

Recipročná motivácia

Ako už z názvu vyplýva, typ recipročnej motivácie orientuje svojho nositeľa k tomu, aby v dobrovoľnej práci hľadal prvky, ktoré by boli užitočné pre neho samého. Recipročne motivovaní dobrovoľníci chápu svoju prácu ako organické spojenie dobra pre iných a vlastného prospechu. Typické pre nich je záujem o získanie nových skúseností, nadväzovanie nových vzťahov a snaha uplatniť svoje schopnosti a udržiavať sa prostredníctvom dobrovoľnej práce v kondícii. Táto dobrovoľná práca je typická pre mladých ľudí do 30 rokov s jednoznačne ateistickým svetonázorom.

Nerozvinutá motivácia

Ide o motiváciu, ktorá sa obmedzuje na súbor prvkov vytvárajúcich základný priestor pre rozhodovanie dobrovoľníkov. Ide o prvky, ako je dôvera v organizáciu, pre ktorú by mal pracovať, presvedčenie o zmysluplnosti dobrovoľnej práce v konkrétnom prípade, že sa prostredníctvom dobrovoľníctva môže podieľať na šírení dobrej myšlienky. Tieto tri motivačné piliere majú pre nositeľa motivácie postačujúci vplyv k tomu, aby sa rozhodol dobrovoľne pracovať. Častejšie sa tento typ dobrovoľníctva vyskytuje u ľudí s vysokoškolským vzdelaním a osôb prináležiacich ku strednej a staršej generácii.

Keď porovnáme uvedené typy motivácii s typológiou dobrovoľníctva, mohli by sme povedať, že konvenčná motivácia má najbližšie k občianskej výpomoci v rodine, príbuzenstvu a najbližšie prirodzenej komunite; recipročná motivácia k dobrovoľníctvu vzájomne prospešnému; nerozvinutá motivácia, pokiaľ ju môžeme vidieť ako altruistickú, má najbližšie k dobrovoľníctvu verejne prospešnému.

Ak sa stretneme s dobrovoľníkom, ktorý sa nespráva tak, ako by si to väčšina ľudí predstavovala, môžeme ho označiť ako „nemotivovaného“, ale v skutočnosti to nie je správne. Takzvaní nemotivovaní ľudia sú v skutočnosti rovnako motivovaní ako tí, o ktorých hovoríme, že sú motivovaní. Ich správanie zodpovedá ich motivačným potrebám. Títo ľudia sa správajú istým spôsobom preto, lebo je to pre nich uspokojivejšie, ako keby si zvolili správanie, ktoré by uprednostnili iní.

„To, či ľudia vykonávajú alebo nevykonávajú dobrovoľnícku prácu, záleží od ich motivácie, kladných postojov, presvedčení o jej užitočnosti alebo naopak zlými skúsenosťami“. (Woleková, 2002, s. 53)

Keď hovoríme o motivovaní dobrovoľníkov, máme na mysli vytváranie skúsenosti, ktoré umožnia jednotlivcovi naplniť jeho motivačné potreby tak, že sú pre organizáciu produktívne a pre jedinca uspokojujúce. Vytváraním uspokojivej pracovnej skúsenosti odstraňujeme bariéry motivácie a tvoríme systémy na napĺňanie potrieb dobrovoľníka. Inými slovami, je dôležité, aby dobrovoľníci za významný príspevok, ktorým je ich práca pre organizáciu, dostávali motivujúce odmeny. Je to podstata toho, ako si môžu organizácie dobrovoľníkov udržať.

Pretože každý dobrovoľník má odlišnú kombináciu potrieb, každý podáva najlepší pracovný výkon v odlišných pracovných podmienkach. Pre niektorých dobrovoľníkov môže byť vysoko motivačným získanie pracovných skúseností, pre iných to môže byť stretávanie sa s novými ľuďmi. Ďalší pokladajú za vzrušujúce prispievať k riešeniu nejakej veci. (McCurley, Lynch, 2000, s.74) „Ľudia majú k dobrovoľníctvu rôzny prístup. Sú takí, ktorí

majú konkrétny osobný dôvod, prečo sa venovať dobrovoľníckej činnosti, iní taký dôvod nemajú“. (Woleková, 2002, s.53)

Pochopenie dobrovoľníctva je kľúčovou schopnosťou dobrého manažéra dobrovoľníckych programov. Vedieť, prečo títo ľudia robia to, čo robia, je nevyhnutným predpokladom, aby manažér dokázal dobrovoľníkovi pomôcť naplniť jeho motiváciu, ale i vystríhať ho pred možnými úskaliami. (Tošner, Sozanská, 2002, s.46)

Pocit sebarealizácie je jedným z najdôležitejších motivačných faktorov v dobrovoľníctve, a preto by vedúci organizácie mal vytvárať priestor pre rozvoj tohto aspektu u svojich členov, pracovníkov a dobrovoľníkov. Človek môže mať nejakú schopnosť či znalosť aj bez dokladu o jeho formálnom vzdelaní a vedúci by mal vedieť posúdiť, či na niektorú aktivitu potrebuje kvalifikovaného odborníka, alebo mu postačí citlivý a orientovaný dobrovoľník.

1.7 Pracovné metódy sociálnej práce uplatňujúce sa v mládežníckej organizácii YMCA

Jednou z rozhodujúcich zložiek efektívnosti v celej činnosti sociálnej práce je pracovná metodika sociálnej práce. Citlivé používanie alebo nesprávne používanie metód môže rozhodovať o úspechoch a neúspechoch sociálneho pracovníka. Základným predpokladom pre výber jednotlivých metód je ich poznanie a preto kladie takú vysokú náročnosť na prácu sociálneho pracovníka.

Dobrovoľníci, ktorých charakter dobrovoľníckej práce spočíva priamo v práci s ľuďmi, využívajú najmä klasické metódy ako individuálna, skupinová či komunitná sociálna práca.

V dobrovoľníckej organizácii YMCA na Slovensku sa využíva najmä práca skupinová a komunitná.

1.7.1 Skupinová sociálna práca

„Sociálna práca s väčším počtom osôb, skupinou, ktorá nadväzuje na poznatky individuálnej sociálnej práce a prostredníctvom ďalšieho subjektu (skupiny) pôsobí na všetkých ostatných klientov. Členovia subjektu sa navzájom ovplyvňujú. Médiom býva

spoločný sociálny problém, spriaznenosť a prekonanie obáv z nepochopenia vlastného sociálneho problému. Metodika sociálnej práce so skupinou je značne náročnejšia. Požaduje od sociálneho pracovníka väčšie skúsenosti.“⁸

Hlavnou cieľovou skupinou práce organizácie YMCA na Slovensku sú mladí ľudia do 25 rokov. Mládež ako riziková skupina obyvateľstva je v ktoromkoľvek veku vystavená rizikám. Nedostatok zaujímavých voľnočasových aktivít, absencia záujmu zo strany rodičov a spoločnosti, tlak zo strany masmédií a verejného života vedie často mladých ľudí k patologickému správaniu. Práve prácou v skupine YMCA na Slovensku pomáha mladým ľuďom naučiť sa správne žiť medzi svojimi vrstovníkmi, nájsť si miesto a stať sa plnohodnotným človekom.

1.7.2 Duchovná komunita

YMCA nielen na Slovensku ale na celom svete je kresťanskou organizáciou. Všetci členovia kresťanských cirkví sa môžu stať členmi YMCA. Tento náboženský podtext, ale nie je primárnym v organizácii YMCA. Jej členovia žijú podľa pravidiel kresťanských náboženstiev, ale ich práca v YMCA nespočíva v premrštenom praktikovaní viery. V záujmových kluboch YMCA sa pravidelne konajú večery čítania z biblie ale iné voľnočasové aktivity príliš nesúvisia doslovne s náboženstvom.

Podľa Stieženca⁹ (1999. s. 45) duchovná komunita je nová forma komunity, ktorej vznik je spojený s rozvojom modernej spoločnosti. Charakteristická je tým, že členovia komunity sú ľudia duchovne spriaznení, udržiavajú vzájomný kontakt, ktorý nie je podmienený osobným kontaktom.“ Môžu ale nemusia byť viazaní na jednu lokalitu, priestorovo vzdialení, intelektovo, kultúrne a spoločensky na jednej úrovni – identickosť uvedeného s fungovaním YMCA nielen na Slovensku ale YMCA ako celosvetovej organizácie.

⁸ Stieženec, Š. 1999. *Úvod do sociálnej práce*. Trnava: AD, 1999.

⁹ Stieženec, Š. 1999. *Úvod do sociálnej práce*. Trnava: AD, 1999.

1.7.3 Preventívna sociálna práca

Dobrovoľnícka práca zameraná na prevenciu má v YMCA jednoznačnú a nezastupiteľnú úlohu. Toto zameranie konkrétnej sociálnej práce, je súborom aktivít na predchádzanie alebo aspoň znižovanie možných následkov, nežiaducich javov, dysfunkčných procesov na predchádzanie straty sociálnej rovnováhy a sociálnej suverenity jednotlivcov, skupín, celých spoločností a predchádzanie poruchám vzájomných vzťahov k spoločenskému prostrediu. Stupeň preventívnej sociálnej práce zodpovedá všeobecnej kultúrnosti spoločnosti a patrí k najefektívnejším investíciám. Medzi preventívne činnosti sa radí vzdelávanie, osвета, služby, depistáž a tiež vhodná legislatíva.

1. 8 Multidimenzionalita sociálnej práce

Komplexnosť, rôznorodosť a multidimenzionalita sociálnej práce je determinovaná rôznorodosťou a komplexnosťou sociálnych problémov jednotlivcov a skupín, ktoré sú predmetom práce sociálneho pracovníka a ďalších pomáhajúcich profesií. Komplexnosť a mnohostrannosť sociálnych problémov vyžaduje spoluprácu, kooperáciu, ale aj vymedzenie kompetenčných hraníc vedných disciplín i príslušných pomáhajúcich profesií.

Podľa Tokárovej ¹⁰ (2003. s. 53) pochopenie zákonitostí sociálnej práce preto vyžaduje, aby poznatkový systém sociálneho pracovníka sa odvíjal od moderného multidisciplinárneho (transdisciplinárneho) poňatia sociálnej práce.

Za ďalšiu stránku multidimenzionality sa považuje aj prepojenie poznatkov, skúseností, výskumov a vytvorených predpokladov vývoja v rámci spolupráce s inými krajinami. Hoci historické, spoločenské a národnostné odlišnosti jedného národa nemusia korešpondovať s iným, predsa sa nájdu paralely, na základe ktorých sa predpokladá rovnaký vývoj situácie. Takmer identické sociálne problémy mládeže a hrozby postkomunistických krajín, ktoré i sedemnást' rokov po revolúcii v mnohých štátoch pretrvávajú sú spojovacím článkom medzinárodnej spolupráce YMCA na Slovensku najmä s krajinami Visegrádskej štvorky. Nielen spoločné letné tábory, či Ten-Sing festivaly, ale aj školenia vedúcich pracovníkov v rámci Európskej aliancie YMCA (EAY) prispievajú v prehľbovaní poznatkov a rozvoja preventívnych metód pri práci s mládežou.

¹⁰ TOKÁROVÁ, A. a kolektív. 2003. *Sociálna práca, Kapitoly z dejín teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent print-Pavol Šidelský, 2003.

2 CHARAKTERISTIKA MLÁDEŽNÍCKEJ DOBROVOENÍCKEJ ORGANIZÁCIE YMCA

Young men's Christian association je názov celosvetového združenia, ktorý sa do slovenčiny prekladá ako „Kresťanské združenie mladých ľudí“, je najväčšou a najstaršou dobrovoľnou, neštátnou organizáciou mladých ľudí na svete.

2.1 Historické vymedzenie organizácie YMCA

YMCA vznikla v roku 1844 v Londýne. Pri jej zrode stál vtedy 23 ročný obchodný cestujúci George Williams, ktorý spolu s jedenástimi priateľmi vytvoril združenie, ktorého cieľom bolo žiť v duchu kresťanských zásad, s dôrazom na rozvíjanie a podporu vzdelania, zlepšovania sociálnej situácie mladých ľudí a hodnotné trávenie voľného času vzhľadom na vtedajší technokratický trend života v industrializujúcich mestách Anglicka. Otvorený charakter YMCA bol od samotného počiatku zakotvený nielen v programovom vyhlásení, ale aj v skutočnosti, že dvanásť mladých zakladateľov bolo členmi rôznych cirkví. V roku 1851 sa YMCA rozšírila z Londýna do celého Anglicka, Írska, Škótska, Kanady, Austrálie a Južnej Afriky. Po niekoľkých rokoch do Bostonu a ďalších miest USA. V roku 1855 bola predstaviteľmi deviatich štátov založená v Paríži Svetová aliancia YMCA, ktorá vyjadrila YMCA v dokumente „Parížska báza“. Je symbolicky vyjadrená znakom YMCA s tromi piliermi ľudskej osobnosti – duchovnej, rozumovej a telesnej.

Obrázok 1 Sir George Williams, zakladateľ celosvetovej mládežníckej organizácie YMCA

Koncom 19. storočia sa YMCA rozšírila do celého sveta. Dnes združuje 106 štátov a má viac ako 40 miliónov členov.

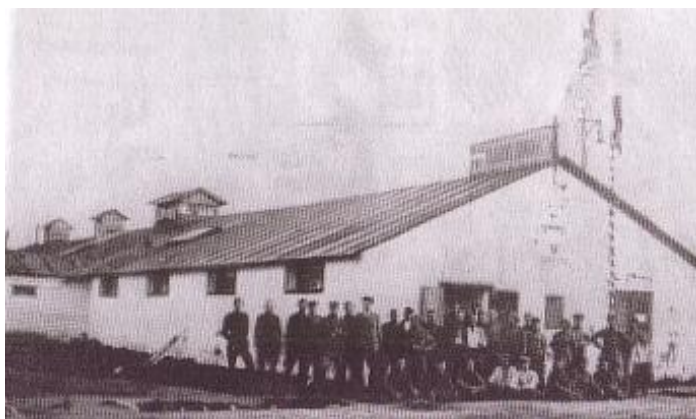
2.2 Počiatky YMCA v Československu

Počas prvej svetovej vojny YMCA vysielala svojich dobrovoľníkov na bojiská a do zajateckých táborov, ktorí pomáhali prekonávať vojakom ich telesné a duševné útrapy. Tak prišli v roku 1919 do Československa prví americkí a kanadskí sekretári s Československými légiami. V roku 1920 T.G.Masaryk pozval do ČSR ďalších 62 sekretárov, ktorí zakladali miestne združenia a pomáhali rozvíjať program. V priebehu dvoch rokov bolo založených 14 miestnych združení, vybudovaných viac ako 70 domovov pre vojnových veteránov, postavené tri domy YMCA, šesť rozostavaných a založené tri stále tábory v prírode. V roku 1922 bola YMCA v Československu prijatá do Svetovej aliancie YMCA a v roku 1930 mala 12 centier vo vlastných domovoch a 15 tisíc členov. Krátko po okupácii bola YMCA zakázaná, ale mnoho jej členov sa angažovalo v odboji.

Na Slovensku už v osemdesiatych rokoch minulého storočia, v časoch Rakúsko-Uhorska, bola v Bratislave (vtedajší Pressburg) skupina mladých mužov, ktorí sa údajne hlásili k programu YMCA. Po vzniku ČSR prišla do Bratislavy YMCA spolu s československým vojskom vo februári 1919. V roku 1920 bolo v Bratislave založené prvé združenie s názvom Železničná a poštová YMCA v Bratislave. Na Jelenej ulici č. 1. postavili veľký vojenský stan, ktorý slúžil najmä železničným a poštovým zamestnancom. Vo vojenských barakoch pri Dunaji zriadili svoj prvý vojenský domov a na Laurinskej ulici bolo ústredie, ktoré v rokoch 1919 – 1921 riadilo činnosť dvadsiatich domovov na území celého Slovenska. V rokoch 1922 až 1923 armáda postupne prevzala činnosť YMCA do vlastnej správy.

V marci 1920 prišiel do Bratislavy osobitný zástupca YMCA R.L.Dilley s poverením zistiť potreby a zabezpečiť rozvoj YMCA na Slovensku, čo sa týkalo i profesionálnej prípravy vybraných pracovníkov. Príchod amerických sekretárov a ich neľahká práca pri zakladaní nových združení znamenali vysoko postavenú latku i pre ďalšie spolky YMCA v okolitých krajinách, najmä v Čechách, Poľsku a Maďarsku. Slovenské miestne združenia boli od začiatku súčasťou Československej YMCA, na rozvoji ktorej sa podieľali spoločne s českými združeniami. Vývoj jednotlivých miestnych

združení bol zhruba rovnaký, keďže zakladajúci sekretári dbali na dodržiavanie zásad YMCA. Ideový a programový rozvoj YMCA postupoval v jednote s rozvojom materiálnym.

Obrázok 2 Telocvičňa YMCA v žilinských kasárňach, kde sa konal prvý volejbalový kurz v ČSR 30.4.1919

Obrázok 3 Priekopníci basketbalu na ihrisku v letnom tábore na Orave (v Oravskom podzámku) v r. 1924.

Jednou z prvých úloh R.L. Dilleya bolo zaobstarat' pozemok, naplánovať a pre Bratislavu vystavať novú budovu. Stavebné práce sa začali v apríli 1920. Novostavba bola slávnostne otvorená o tri roky, 8.-10. decembra 1923, pri príležitosti 3. zjazdu YMCA v Československu. Neskôr v rokoch 1926-1927 bola k budove pristavená telocvičňa, nové klubové miestnosti a slobodáreň. Bratislavská budova bola postavená na mieste bývalých Schulpeho kvetinových záhrad, bola a ešte aj dnes je označená pamätnými tabulami na jeho počesť. Schulpe dal k dispozícii svoje pozemky, sám sa nadchol pre myšlienky YMCA.

V októbri 1920 bolo vybudované detské ihrisko, neskôr v budove zriadili nealkoholickú kaviareň, knižnicu, čítareň, organizovali sa v nej rôzne podujatia, prednášky, predstavenia, večierky. V neskorších časoch bol na Slovensku vybudovaný Domov v Tatranskej Lomnici, letný tábor pri Píle pod Červeným Kameňom, budova s hotelom v Banskej Bystrici, letný tábor v Lučatíne, zakúpená bola budova v Lučenci a vybudovaný tábor v Oravskom Podzámku.

V roku 1939 bola YMCA na Slovensku zakázaná a jej pracovníci, už v novej organizácii pod názvom ÚSAK (Ústav sociálny a kultúrny), viedli správu časti spomenutých zariadení aj počas celého obdobia 2. svetovej vojny, keď YMCA nemohla vyvíjať svoju činnosť. Naďalej fungovala obchodná škola a rôzne dlhodobé kurzy, ktoré zabezpečovali ekonomickú sebestačnosť združenia. Preto mohla už v 1945 začať pracovať a pomáhať i združeniam v Čechách, kde počas protektorátu Čiech a Moravy bola jej existencia prerušená a prísne potlačená. Svoju činnosť obnovila ako „YMCA na Slovensku“ v tom istom roku pod riadením Jána Pacanovského, za predsedníctva známeho literárneho vedca profesora Milana Pišúta a s účinnou pomocou amerického delegáta Lawrenca D. Aplina.

V roku 1948 bola na združenie uvalená národná správa. Radikálny nástup komunistickej éry a jej jednotného Socialistického zväzu mládeže už po roku 1950 znamenal koniec všetkej činnosti YMCA v oboch častiach štátu na dlhých 40 rokov. Pod nátlakom YMCA svoju činnosť skončila a všetok majetok jej bol odňatý. Z rôznych dôvodov, najmä náboženských rozdielností sa nikdy nedosiahla vyváženosť aktivity YMCA medzi českými zemami a Slovenskom, tábor v Oravskom Podzámku spravovalo, propagovalo a obsadzovalo účastníkmi Ústredie YMCA v Prahe. Pozitívne možno hodnotiť prínos aj v tomto období, pretože na Orave sa stretávali české a slovenské deti, ktoré okrem toho mali možnosť stráviť prázdniny aj vo viacerých ymkárskych táboroch

v Čechách a na Morave. Predovšetkým to bol duchovný a morálny prínos – výchova k férovosti v športe, zdôrazňovanie demokracie a občianskych princípov.

V športovej verejnosti už dnes málokto vie, že mnohé športy sa na Slovensku dostali práve vďaka pôsobeniu YMCA, ktorá priniesla a rozšírila napr. basketbal, volejbal, box, lukostreľbu. Aj tieto reálie sú dostatočným dokladom pre tvrdenie, že presadzovaním národnostnej i náboženskej znášanlivosti i rozsiahlou medzinárodnou spoluprácou má predovšetkým dnes YMCA svoje opodstatnené miesto medzi organizáciami detí a mládeže na Slovensku i v Čechách.

2.3 Obnovenie činnosti mládežníckej organizácie YMCA na Slovensku

V období po revolúcii r. 1989 sa združenie obnovilo v Prahe, v apríli 1990 YMCA v Česko-Slovensku a o niekoľko dní neskôr miestne združenie v Bratislave. V záujme jeho legálnosti v Slovenskej republike sa ustanovil prípravný výbor pre obnovu národného združenia YMCA na Slovensku, ktorý prizval k spolupráci strednú a mladú generáciu novozískaných členov. Po úspešnom rozbehu v rokoch 1990 až 1991 odovzdali seniori vedenie YMCA na Slovensku predovšetkým mladým a dnes časť starších členov tvorí skupinu Ypsilon-klubu.

Najväčšou prekážkou k vráteniu skonfiškovaného majetku bola skutočnosť, že boli zničené všetky archívne materiály YMCA spred r. 1951 vinou ČSM, resp. SZM ako následným majiteľom zariadení a objektov YMCA. V súčasnosti mnohí funkcionári a pamätníci vtedajšej YMCA už nežijú.

Po obnovení YMCA na Slovensku v roku 1990 prevládal priveľký optimizmus a zástupcovia YMCA videli postavenie organizácie v ideálnych vnútropolitických a medzinárodných súvislostiach. Oficiálne vyjadrenie z internetových stránok YMCA o obnovení činnosti hovorí: „Snažili sa vytvoriť organizačné, materiálne, technické a personálne predpoklady pre úspešný rozvoj všetkých charakteristických ymkárskych aktivít. V poprevratovej eufórii a neskúsenosti sme verili v svoj priaznivejší vývoj v porovnaní s inými organizáciami s podobným zameraním. V skutočnosti legislatívny vývoj ako i celková politická situácia v krajine pribrzdili rozvoj združenia a značne skomplikovali a znemožnili navrátenie majetku, ktorý YMCA do roku 1950 vlastnila a budovala“.

Až dnes i vďaka zapojeniu sa do Európskej aliancie YMCA sa im darí vytvoriť organizačné, materiálne, technické a personálne predpoklady pre úspešný rozvoj všetkých charakteristických ymkárskych aktivít. V súčasnosti na Slovensku funguje sedem oficiálnych združení YMCA:

- YMCA Staré mesto
- YMCA Banská Bystrica
- YMCA Martin
- YMCA Nesvady
- YMCA Revúca
- YMCA Kremnica
- YMCA Nitra

Pod záštitou týchto organizácií pracujú tzv. kluby YMCA. V súčasnosti je ich 20 a svoju činnosť zameriavajú na rôzne voľnočasové aktivity pre mladých.

Poslaním YMCA je vytvárať pre mladých ľudí možnosti na zábavné a pritom užitočné využitie voľného času. Rovnostranný trojuholník v znaku YMCA symbolizuje tri zložky osobnosti mladého človeka – telesnú, duševnú a duchovnú, ktoré by sa mali rozvíjať v rovnováhe. Preto v YMCA nájdeme kluby a družstvá tradičných aj netradičných športov, ale aj hudobné a divadelné kluby, jazykové kurzy a spoločnosti zaoberajúce sa štúdiom Biblie, dobročinnosťou a pomocou ľuďom, ktorí ju potrebujú. YMCA má viacero programov na pomoc mladým cestovateľom, prevádzkujú ubytovne a informačné centrá po celom svete.

V rámci Európskej aliancie YMCA existuje celoeurópska sieť výmenných pobytov mladých dobrovoľníkov, ktorí si môžu slobodne vybrať so širokej ponuky výmenných pobytov. Na základe slobodného výberu počas niekoľkých mesiacov strávených v rôznych sociálnych zariadeniach spolupracujúcich s YMCA získajú osobné skúsenosti, kontakty a rozhľad tak potrebný pre ich ďalší osobnostný rozvoj.

Toto všetko znamená nesmierne veľa práce a tú vykonávajú tzv. riadni členovia YMCA. Sú to ľudia, ktorí na základe svojho kresťanského presvedčenia, vedení prikázaním lásky k blížnemu dobrovoľne prijali záväzok pracovať v združení YMCA v prospech všetkých mladých ľudí bez rozdielu ich rasy, národnosti, vierovyznania či svetonázoru. Ostatní členovia, rovnako ako riadni, platia ročný členský príspevok a majú právo využívať všetky výhody, ktoré YMCA svojim členom poskytuje.

Obrázok 4 Oficiálne logo mládežníckej organizácie YMCA na Slovensku

YMCA nie je zviazaná s nijakou politickou stranou a nemá za cieľ ideologicky „spracúvať“ mládež. Rešpektuje osobné presvedčenia každého človeka, pokiaľ nevedú k nepriateľstvu a neznášanlivosti. Pravidlá organizácie sú zakotvené v záväznom materiály Stanovy YMCA Slovensko (vid'. príloha č. B). Jednotlivé miestne kluby si stanovujú i svoje vlastné. Príklad:

Pravidlá RESET KLUBU v Nesvadoch:

Je zakázané:

- vandalizmus a krádeže – nenič majetok iných, ani zariadenie klubu
- ubližovanie iným – nebi a neurážaj iných
- alkohol a drogy – priniest', užívať', byť pod vplyvom a distribuovať
- fajčenie
- sexuálne správanie, pornografia
- manipulácia s ohňom
- vulgarizmy

Pri porušení týchto pravidiel ti hrozia tieto tresty:

- zákaz vstupu do klubu od 1 dňa do 1 mesiaca
- odpracovanie
- zaplatenie vzniknutej škody
- úplný zákaz vstupu

Mladí členovia YMCA na Slovensku prichádzajú sami s vlastnou invenciou a každoročne predkladajú niekoľko desiatok projektov do rôznych organizácií ale i do svojej vlastnej, ktorá musí tiež posúdiť zmysel daného zámeru. Príkladom je posledný projekt roku 2005 venovaný vybudovaniu Lanového centra v Bratislave.

2.4 Aktivity YMCA v krajinách Visegrádskej štvorky

Každá národná YMCA má vypracované dlhodobé, či krátkodobé programy, ktoré nemusia korešpondovať s charakterom projektov okolitých krajín a tak je to aj medzi YMCA organizáciami na Slovensku, v Poľsku, Maďarsku či Českej republike. Predsa len existujú tri základné projekty, ktoré každá z týchto štyroch krajín rozvíja na spoločnej báze. Výmenou skúseností, poznatkov a vzájomnými návštevami rozvíjajú spoločnú myšlienku nasledovných činností. Samostatné miesto zaberá systém výmenných pobytov, ktoré majú prevažne dobrovoľnícky a študijný charakter.

2.4.1 Lesná YMCA

Jedná sa o program zameraný na pravidelnú, systematickú celoročnú oddielovú činnosť s deťmi, ktorá u nich buduje vzťah k prírode, hudbe, zdravému životnému štýlu, vedie deti k samostatnosti, zodpovednosti, spolupráci, rozvíja hodnoty priateľstva a životné zručnosti, pomáha deťom utvárať hodnotový systém.

2.4.2 Ten-Sing

Ten-Sing (z angl. Teenager's singing) – spievanie nástrojných, je hudobno-sociálna aktivita nielen „visegrádskeho“ YMCA ale všetkých organizácií po celom svete. Je otvorená všetkým mladým ľuďom od 13 do 19 rokov. Základné myšlienky Ten-Singu sú tzv. 3K:

Kristus – myšlienka vedenia mladých ľudí ku Kristovi je základom celej práce. Jeho posolstvo ľudskú bytosť neumŕtvuje, ale naplňuje život tvorivosťou a poslaním.

Kreativita – človek, ako Boží obraz bol však stvorený k tomu, aby ďalej tvoril zmysluplné veci. V Ten-Singu je možné toto ľudské obdarovanie slobodne rozvíjať.

Kultúra - v Ten-Singu sú kultúra mladých, ich problémy a otázky brané vážne. Ten-Sing je moderný spevácky zbor kombinujúci prvky popu, rocku a modernej duchovnej hudby, napr. černošský gospel.

Obrázok 5 Stretnutie členov YMCA na Medzinárodnom Ten-Singovom festivale v Prahe v roku 2002

2.4.3 Európska dobrovoľnícka služba

Jedná sa o medzinárodný interaktívny systém, ktorý sprostredkováva 6-12 mesačné dobrovoľnícke pobyty v 31 krajinách Európy. Je určený mladým ľuďom vo veku od 18 do 25 rokov. Dobrovoľníctvom mladí ľudia okrem vnútorného uspokojenia získajú neformálne vzdelávanie, osobný rast, poznávanie iných kultúr, zlepšenie komunikačných a jazykových schopností. Umožňuje mladým ľuďom neformálne sa vzdelávať prostredníctvom interkultúrneho učenia, spoločnej integrácie, aktívneho občianstva, zvyšuje ich pracovný potenciál, rozširuje im obzor a dáva možnosť prejavit' svoju spolupatričnosť s inými. Podporuje rozvoj miestnych komunít a prispieva k vzniku partnerstiev, kontaktov a výmene skúseností.

Hostiteľská a vysielajúca organizácia zabezpečuje prostriedky a všetky náklady (cestovné, strava, ubytovanie, poistenie, vreckové). Finančné zdroje získava často z donorských príspevkov, nadačných fondov, vlastných zdrojov, fondov Európskej únie a Visegrádskej štvorky. YMCA NITRA má akreditáciu vysielajúcej organizácie EDS s informáciami na www.sosforevs.org . Vzhľadom k finančným možnostiam si ročne môže dovoliť vyslať alebo prijať jedného max. dvoch dobrovoľníkov. Počet síce nie je veľký, ale zato možnosti tejto služby využíva pravidelne.

2.4.4 Program „Volunteers for Europe“

Program „Volunteers for Europe“ ponúka taktiež dobrovoľnícke pobyty podobne ako Európska dobrovoľnícka služba. Rozdiel je však v tom, že s „Volunteers for Europe“ mladí dobrovoľníci pracujú iba na projektoch YMCA a v jej organizáciách a tiež je tu možnosť krátkodobých pobytov. Ročne oboma predchádzajúcimi projektmi vycestuje do sveta viac ako 10 tisíc mladých ľudí.

2.5 Poslanie YMCA pri práci s jej hlavnými klientmi – mládežou

Starostlivosť združenia zahŕňa všetkých mladých ľudí bez ohľadu na pôvod, pohlavie, rasu, národnosť, náboženské vyznanie, sociálno-spoločenské postavenie a politické presvedčenie. YMCA vo Vyšehradských krajinách chce uplatňovať v praktickom živote jednotlivcov, spoločnosti i národov kresťanské idey ako jedinečný zdroj duchovnej a mravnej sily. Prihlasuje sa okrem Európskej aliancie YMCA i k tzv. Parížskej báze, ktorá bola prijatá Svetovou alianciou YMCA v Paríži roku 1855. Kresťanské združenie mladých ľudí sa snaží združovať mladých ľudí, ktorí podľa evanjelia považujú Ježiša Krista za svojho Boha a Spasiteľa, túžia byť jeho učeníkmi vierou, životom a usilujú sa o rozšírenie Jeho Kráľovstva medzi mladými ľuďmi. Riadi sa princípmi:

- pracovať pre rovnaké príležitosti a spravodlivosť pre všetkých
- tvoriť a upevňovať také prostredie, v ktorom sú medziľudské vzťahy charakterizované láskou a porozumením
- YMCA v spoločnosti, v ich organizáciách a inštitúciách vytvárať a upevňovať česť, pravdivosť a tvorivosť
- rozvíjať a upevňovať také modely riadenia a programov, ktoré dokumentujú rozličnosť a hĺbku kresťanskej skúsenosti
- pracovať na rozvoji celého človeka
- akékoľvek rozdiely v názoroch na iné veci akokoľvek dôležité, nemajú narušovať bratské vzťahy medzi členmi svetovej aliancie YMCA
- poslanie YMCA spočíva predovšetkým v starostlivosti o všestranný telesný, duševný a duchovný rozvoj mladých ľudí najmä prostredníctvom: vzdelávacích programov o vede, kultúre, umení, literatúre, ekológii,

o sociálnych vedách a pod.

- nenásilnej, neortodoxnej a veľmi tolerantnej mravnej a náboženskej výchovy
- telesnej výchovy, športu a pestovania princípov fair play
- výchovy k demokracii, tolerantnosti, občianskej zodpovednosti, šírenia ideálov ľudskosti
- humanitnej a charitatívnej pomoci skupinám i jednotlivcom v núdzi – doma i v zahraničí
- intenzívnych medzinárodných stykov so zdôraznenými prvkami vzájomného spoznávania, spriatelene a všestrannej spolupráce mládeže a mladých ľudí rôznych kontinentov

2.6 Metódy a formy napĺňania poslania mládežníckej organizácie YMCA

YMCA je hnutím služby i pomoci a usiluje sa dosiahnuť uvedené ciele týmito prostriedkami:

- organizuje spoločenské aktivity pre mládež
- organizuje biblické hodiny a kurzy, vedie mladých ľudí k čítaniu Biblie, vytvára diskusné kluby
- organizuje tábory pre mládež s kresťanským duchovným, športovým, vzdelávacím, ekologickým a rekreačným programom
- organizuje športové, turistické, ekologické a kultúrne akcie a slávnosti, organizuje celoročne pracujúce skupiny mladých ľudí
- vydáva knihy a časopisy, ktoré napomáhajú duchovnému prerodu a zvyšujú vzdelanostnú, kultúrnu, odbornú a športovú úroveň mládeže
- pre plnenie svojho poslania združenie získava z radov mladých ľudí dobrovoľníkov pre vedenie jednotlivých aktivít a vedie ich k nesebeckej práci pre blaho celku
- spolupracuje s národnými, regionálnymi a miestnymi združeniami – členmi Európskej aliancie YMCA a AWCA i s ostatnými organizáciami detí a mládeže podobného zamerania
- organizuje humanitárne a charitatívne akcie na pomoc odkázaným ľuďom doma i v zahraničí
- na realizovanie svojich zámerov vykonáva podnikateľskú a obchodnú činnosť, prípadne zriaďuje nadáciu za účelom podpory charitatívnych a vyššie uvedených

činností, zriaďuje hospodárske subjekty, zisk ktorých sa použije na podporu neziskových činností

- organizuje programy pre seniorov

2.7 Zásady všeobecnej prospešnosti v organizácii YMCA

YMCA svojou činnosťou sleduje ako združenie predovšetkým všeobecne prospešné ciele a použité formy sa nezameriavajú výlučne na dosiahnutie finančného zisku, ale podľa možností iba na pokrytie minimálnych, resp. režijných nákladov činností.

Finančné prostriedky získava združenie z členských príspevkov kolektívnych i individuálnych členov, zo subvencií a darov domácich a zahraničných fyzických a právnických osôb, ako aj z príjmov svojej ekonomickej a obchodnej činnosti.

Všetky získané finančné prostriedky môžu byť pri vysokej hospodárnosti použité len v zmysle týchto stanov predovšetkým na financovanie neziskových činností, ktoré napĺňajú ciele a poslanie združenia, ako aj k vytváraniu ďalších nevyhnutných podmienok na existenciu a rozširovanie zámerov rozvoja týchto činností (napr. údržba a opravy budov, ich vybavenia, doplnenie rôznych zariadení, na organizačnú, programovú, hospodársku a inú činnosť a pod.).

Prostriedky združenia možno výnimočne použiť v súlade so stanovami a podľa rozhodnutia výboru aj mimo pôsobnosť združenia, ak ide o všeobecne prospešnú činnosť (napr. na akcie humanitárneho a charitatívneho charakteru iných organizácií, prípadne ako dar inému hnutiu príbuzného zamerania a pod.).

Žiadne prostriedky nepoužíva k nedovolenému podnikaniu a obohacovaniu jednotlivcov alebo právnických osôb, čo v plnom rozsahu platí predovšetkým na členov, funkcionárov a zamestnancov združenia.

Aj pri výbere uchádzačov o podporu (štipendium, účasť na akciách doma i v zahraničí a pod.) a pri poskytovaní rôznych členských výhod dodržiava zásady nezaujatosti, objektivity a demokracie.

3 ČLENSTVO YMCA SLOVENSKO V EURÓPSKEJ ALIANCII YMCA (EAY)

Slovenská YMCA v štruktúre EAY má síce svoje pevné členské miesto, spolupracuje pri výmenných dobrovoľníckych službách a programoch, pravidelne sa zúčastňuje na Ten-Sing festivaloch, medzinárodných táboroch, ale v riadiacich orgánoch príliš nefiguruje. Česká a Poľská republika má svoje zastúpenie vo vedení EAY v dvoch osobách, Rusko v jednej, Arménia v jednej a generálnym sekretárom EAY je Nóř Johan Wilhelm Eltvik.

Výnimkou je zastúpenie v osobe Martiny Hudovskej, ktorá pracuje vo Finančnom a programovom sekretariáte EAY. Príčinou je podľa jej slov: „Podcenenie možností, ktoré od začiatku vytvorila EAY pre svojich členov. V čase, keď sa formovalo nové zloženie EAY a jej pôsobisko sa presťahovalo do Prahy, nebolo mnoho ľudí z YMCA Slovensko, ktorí by docenili možnosti, ktoré by EAY mohla ponúknuť tým členským krajinám, ktoré sa viac angažujú aj v jej riadení. YMCA Slovensko však nemá v porovnaní napr. z Maďarskom bezcenný vplyv na riadenie EAY a tým pádom aj možnosť prístupu k finančným dotáciám. V EAY sa dokáže presadiť každá krajina, organizácia, člen či dobrý projekt. Závisí to od kvality nápadu, jeho prezentácie, správneho načasovania, stratégie no a samozrejme aj trpezlivosti a vytrvalosti. Obchodné či marketingové princípy a samozrejme aj lobbing platia vo fungovaní EAY úplne rovnako ako vo sfére komerčného podnikania.“

Európska aliancia YMCA ako združenie organizácií, ktoré nesú myšlienku YMCA, sídli v Prahe v Českej republike. Pozostáva z 33 členských organizácií a 7 spolupracujúcich organizácií. Má približne 6 800 lokálnych organizácií, vyše 2,3 miliónov programových koordinátorov a 8 500 profesionálnych pracovníkov. Pôsobnosť YMCA siaha od mesta Azores na západe do mesta Novosibirsk, od Malty na juhu po Polárny kruh na Severe. Pokrýva sedem časových pásiem.

Pred rokom 1999 sídlila organizácia vo Švajčiarsku, ale porevolučné zmeny v roku 1989 spôsobili zmenu aj v tejto do vtedy veľmi konzervatívnej organizácii. Medzi zástupcami YMCA začal prevládať názor, že sídlo organizácie je potrebné dostať bližšie aj ku krajinám východnej Európy. Hoci v roku 2000 kandidovalo mesto Londýn a Rím, napokon zvíťazila lokálne, religiózne a historicky bližšia Praha. Zástupcovia pražskej centrály EAY najmä za spolupráce Ing. J. Vohralíkovej chceli vytvoriť spoločné programy zamerané nielen na konkrétne regióny, či záujmové činnosti, ale skôr chceli „priniesť svet do Českej republiky“. Preto v tom istom roku zorganizovali 1.

Medzinárodný Ten-Sing festival v Litomyšli a o rok neskôr ďalší. Na oboch festivaloch sa zúčastnilo viac ako 10 tisíc mladých kresťanov z celej Európy a v nasledujúcich rokoch sa podobný festival pripravuje opäť v Litomyšli.

Členskými organizáciami EAY sú:

Arménsko, Bielorusko, Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Anglicko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Nemecko, Maďarsko, Island, Írsko, Taliansko, Litva, Lotyšsko, Malta, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rusko, Škótsko, Slovensko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Ukrajina, Wales.

Spolupracujúce organizácie:

Rakúsko, Macedónia, Moldavsko, Rumunsko, Kosovo, Maďarsko

3.1 Poslanie Európskej aliancie YMCA (EAY)

Európska aliancia YMCA (EAY) vychádza taktiež z tzv. Parížskej bázy, ktorá bola prijatá Svetovou alianciou YMCA v Paríži roku 1855. „Kresťanské združenie mladých ľudí sa snaží združovať mladých ľudí, ktorí podľa evanjelia považujú Ježiša Krista za svojho Boha a Spasiteľa, túžia byť jeho učeníkmi vierou, životom a usilujú sa o rozšírenie Jeho Kráľovstva medzi mladými ľuďmi.“

3.2 Ciele Európskej aliancie YMCA (EAY)

- vytvárať príležitosti pre možnosti vzdelávania rôzneho typu a zamerania pre všetkých svojich členov
- koordinovať prácu a postavenie združenia YMCA, pomáhať pri jej rozvoji
- nabádať k spolupráci všetkých členov so Svetovou alianciou YMCA (WAY)
- napomáhať k tlmočeniu a k integrovaniu stratégie Svetovej aliancie YMCA (WAY) pre všetkých svojich členov
- koordinovať a uľahčovať všetkým spoluprácam a aktivitám medzi členmi EAY, WAY, miestnych združení a príbuzných organizácií

3.3 Realizácie cieľov a zámerov EAY v Tréningovom centre Európskej aliancie YMCA

Realizácia cieľov a zámerov, ktorým dominuje vytvorenie užšieho medzinárodného prepojenia a spolupráce medzi organizáciami YMCA je poslaním Tréningového centra, spolu s výmenou poznatkov, vedomostí, a služieb medzi jednotlivými členmi a organizáciami. Okrem zlepšenia komunikácie si EAY pre päťročnicu 2001–2006 vo svojom oficiálnom programe predsavzala zvyšovať odbornú kvalifikáciu riadiacich členov na všetkých stupňoch riadenia. Pre tento účel sa buduje Tréningové centrum Európskej aliancie YMCA v Litomyšli. Svoju činnosť po šiestich rokoch od vzniku myšlienky zahájila v septembri roku 2006. Hlavnou náplňou Tréningového centra Európskej aliancie YMCA bolo:

- organizácia kultúrnych a vzdelávacích projektov s fyzickým, intelektuálnym či duchovným rozmerom s dôrazom na medzinárodné stretnutia
- organizácia vzdelávacích kurzov
- organizácia medzinárodných programov
- zaisťovanie voľnočasových aktivít
- dvakrát do roka hostiť medzinárodné zasadanie členských štátov EAY

Okrem viacerých polyfunkčných školiacich miestností, počítačovej miestnosti, administratívnej časti, ekumenickej kaplnky, čajovne, ubytovacích kapacít sa v krásnych priestoroch bude nachádzať i viacúčelový sál, fitnescentrum so saunou.

Hlavnú zásluhu vzniku vybudovania Tréningového centra Európskej aliancie YMCA nesú českí dobrovoľníci. Vďaka svojim profesionálnym schopnostiam dokázali finančne a ideovo vytvoriť tento projekt. Preto tvrdenie, že dobrovoľnícka práca nenesie atribút profesionality je chimérou. Príkladom ich konkrétnych manažérskych zručností je nasledujúci prehľad získaných finančných prostriedkov pre vybudovanie Tréningového centra Európskej aliancie YMCA (EAY) v Litomyšli. (Tab. 1, 2, 3)

Rok	Finančná čiastka	Donátor	Účel použitia fin. zdrojov
2000	44 115 NOK	YMCA Norway	režijné náklady
2001	90 053 NOK	YMCA Norway	režijné náklady
	10 000 USD	YMCA USA	projektové zadania
2002	45 000 NOK	YMCA Norway	režijné náklady
	53 850 NOK	YMCA Norway	režijné náklady
	10 000 USD	Y's Men International	vybavenie
	25 000 DKK	Y's Men Denmark	projektové zadania, vybavenie
	500 000 DKK	Y's Men Denmark	rekonštrukcia
	12 000 USD	YMCA USA	rekonštrukcia
2004	5 000 DKK	SKIVE Y's Men Club	vybavenie
	250 GBP	Dave Allen	projektové zadania
2005	12 000 DKK	Y's Men International	vybavenie
	5 000 NOK	Norges KFUK-KFUM	počítačová miestnosť
	4 000 USD	Alexander Scholarship Fund	režijné náklady
	18 565 USD	Y's Men International ToF	HIV, AIDS projekt

Tab. 1 Finančná podpora Európskej aliancie YMCA (EAY)

Rok	Finančná čiastka	Donátor	Účel použitia fin. zdrojov
2004	6 000 000 CZK	Ministerstvo školstva a mládeže ČR	rekonštrukcia
2006	2 000 000 CZK	Ministerstvo školstva a mládeže ČR	rekonštrukcia

Tab. 2 Finančná podpora YMCA Team ČR

Rok	Finančná čiastka	Donátor	Účel použitia fin. zdrojov
2005	28 000 000 CZK	Európska únia	rekonštrukcia
	3 500 000 CZK	Mestské zastupiteľstvo	rekonštrukcia
	5 000 000 CZK	Ministerstvo kultúry ČR	rekonštrukcia

Tab. 3 Finančná podpora mesta Litomyšl

Riaditeľkou Európskeho Tréningového centra Európskej aliancie YMCA je Ing. Jana Macková, ktorá v mládežníckej organizácii YMCA pracuje už desiaty rok. Uviedla: „S Tréningovým centrom zaspávam aj vstávam. Je to môj chlieb každodenný, pri ktorom využijem aj svoje vedomosti z vysokej školy stavebného zamerania. Pri rekonštrukcii a pravidelných návštevách opravovanej stavby Zámockého pivovaru v Litomyšli, kde bude Tréningové centrum pôsobiť, mi neraz prišli vhod a dokázali sme po konzultácii s architektom p. Pleskotom mnohé zmeniť a upraviť pre naše účely. Okrem stavebných znalostí pracujem s financiami, pretože mojou ďalšou úlohou je i rozdeľovanie získaných financií, o ktorých časť z nich som sa pričínala i ja písaním grantov a projektov. Je to neustála práca, ale teraz keď už je pár mesiacov do otvorenia a človek si už vie predstaviť reálne miestnosti, teší ma naberať prvé dopyty po voľných termínoch. Programová náplň bude určite pestrá. Keďže Tréningové centrum bude pôsobiť ako obecne prospešná spoločnosť, na svoj chod si bude zarábať sama, ale získané peniaze bude môcť prerozdeliť ďalej. Chceme tak pomôcť aj iným dobrým projektom, rovnako ako bolo pomáhané aj nám. Ako ostatná vec sa nám podarilo získať grant od Y's Men International ToF takmer 19 tisíc EUR pre projekt venovaný chorobe AIDS.“

Obrázok 6 Budova Európskeho Tréningového centra Európskej aliancie YMCA
v Litomyšli

4 DOBROVOENÍCTVO – KOMODITA TRHU PRÁCE

Z predchádzajúcich uvedených skutočností, ktoré sú zozbierané z osobných skúseností dobrovoľníkov v YMCA Slovensko a Európskej aliancie YMCA (EAY) vyplýva, že sa nejedná o neprofesionálnych, neskúsených či v mnohých prípadoch už neetablovaných odborníkov v dobrovoľníckej sfére, ktorej chod je úzko prepojený s komerčnou oblasťou. Aké šance má teda dobrovoľníctvo na trhu práce? Akoby uspeli dobrovoľní pracovníci v obchodných firmách, marketingových či PR agentúrach alebo sociálnych zariadeniach štátnej správy?

Podľa všeobecnej mienky je dobrovoľníctvo dobrá vec - nielenže pomáha ľuďom a krajine, a v niektorých oblastiach dokonca supluje úlohu štátu, ale hodnoty, ktoré dobrovoľníci vytvárajú sú navyše zadarmo. Málokto si však uvedomuje, že dobrovoľnícka práca sa môže stať aj inkubátorom na rozvoj zručností, ktoré sú veľmi žiadané aj na trhu práce. Iba nezasvätenému sa môže zdať, že dobrovoľnícke organizácie fungujú na princípe voľného programu, neriadenej činnosti, nedefinovaných cieľov, daných štruktúr, či neprofesionálneho vedenia. Opak je pravdou. Ak porovnáme komerčné firmy s dobrovoľníckymi, nájdeme mnohé spoločné ale i odlišné paralely.

Z hľadiska dĺžky pôsobenia poznáme z verejného života mnohé prípady rýchlych krachov komerčných firiem, ich odpredaja, zlúčenia či v lepšom prípade skúpenia inou obchodnou spoločnosťou. Nebolo by relevantné porovnávať takého firmy s dobrovoľníckymi organizáciami, ak je hlavnou príčinou neúspechu nepriaznivé nastavenie ekonomiky v štáte. Ale v prípade zlého zvolenia obchodného zámeru, stratégie a nesprávneho hospodárenia komerčnej spoločnosti je na mieste zamyslieť sa nad príčinami prečo väčšina dobrovoľníckych organizácií na Slovensku pretrvala od svojho založenia až do súčasnosti. YMCA na Slovensku po znovuoobnovení činnosti v roku 1990 má zastúpenie v siedmych krajských a okresných mestách. Tieto jej kmeňové organizácie zastrešujú činnosť dvadsiatich klubov pri YMCA, ktorých činnosť je zameraná na niekoľko konkrétnych aktivít. V prípade, že zanikne jeden klub zameraný napríklad na ochranu prírody, onedlho vznikne v tej istej či inej kmeňovej organizácii iný, zameraný buď na tú istú činnosť alebo na inú. Od roku 1990 nezanikla žiadna kmeňová organizácia, naopak v súčasnosti sa uvažuje o otvorení centra YMCA v Prešove. YMCA na Slovensku je teda príkladom toho, že i dobrovoľnícke nekomerčné organizácie, môžu nielen pretrvať,

ale i rozvíjať svoju činnosť. A pritom ich spôsob financovania a hospodárenia je založený na iných princípoch než je tomu u komerčných spoločností.

Príčinou je samozrejme v prvom rade človek. Človek síce dobrovoľník, ale i odborník. Úspech dobrovoľníckych organizácií v tomto prípade YMCA na Slovensku spočíva v prvom rade na prístupe každého člena. Preto tvrdenie, že získané poznatky a práca v dobrovoľníckom sektore nemá nič spoločné s prácou „profesionálov“ v obchodnej sfére, je nesprávne a zavádzajúce. Preto, aby organizácia patriaca do hocijakej sféry fungovala, pracovala na „zisku“ a rozvíjala sa, musí byť vedená odborne a metodicky. Preto domnienka, že ľudia pôsobiaci v dobrovoľníckej sfére majú menšie predpoklady na plynulé začlenenie sa do chodu komerčného sveta a nemajú mu čo priniesť je mylná.

Podľa Brezáka ¹¹ (2006. s. 3) v sociálnom manažmente platí desať hlavných zásad

- definícia schopností manažéra
- diferenciácia v procese organizovania ako funkcie manažmentu, ktoré platia úplne rovnako aj pre organizácie tretieho sektora a ich zamestnancov (či už platených alebo nie). V tomto prípade sa jedná o uvedenie nasledovných princípov rovnako platiacich v sociálnom manažmente v kontexte s prácou dobrovoľníkov v organizácii YMCA.

Hlavné zásady v sociálnom manažmente:

- musíme sa prispôsobovať stále náhlejším zmenám
- budúcnosť je čím ďalej tým menej predvídateľná
- treba zvyšovať produktivitu (tento bod je polemický v kontexte s tretím sektorom)
- za kvalitu sú zodpovední všetci
- vedúci pracovníci musia mať k dispozícii presné a najčerstvejšie informácie
- inovácia je nevyhnutný predpoklad prežitia
- ľudia sú tým najcennejším kapitálom
- je nevyhnutné dobre poznať klientov a ich potreby
- musíme plánovať svoju budúcu činnosť
- je treba konať

Schopnosti manažéra:

- technické (špecifické)
- koncepčné
- intelektuálne

¹¹ BREZÁK, J. 2006. Prednáška – Sociálny manažment. Nitra: FSPaZ. 2006

Diferenciácia v procese organizovania ako funkcie manažmentu:

- vertikálna – delba právomoci, práce medzi jednotlivými úrovňami
- horizontálna – rozdelenie náplne práce jednotlivým oddeleniam

Uvedené princípy sa zhodujú so spôsobmi práce jednotlivých riadiacich osôb v mládežníckej organizácii YMCA nielen na báze oblastnej, ale i národnej a medzinárodnej.

Čo teda môže priniesť dobrovoľník do biznisu?

- skúsenosti z práce s ľuďmi
- skúsenosti z riadenia ľudí (ťažšie je presvedčiť ľudí o nejakej činnosti vykonanej nezištne ako za finančnú odmenu)
- pravidelnosť a rutina ale i neustále prispôbovanie sa zmenám a inováciám
- kreativita
- motivácia ľudí k výkonu
- nekonfliktnosť, schopnosť vypočuť si iný názor
- schopnosť práce v duchu kolektívu, ale i podpora daností jednotlivca
- plánovanie činností
- schopnosť nadviazať spoluprácu s inými organizáciami
- produkčné znalosti s organizáciou aktivít
- znalosti i zručnosti pri získavaní finančných prostriedkov (granty, zbierky, benefície)
- hospodárenie s finančnými prostriedkami
- plánovanie svojho osobného času (človek pracujúci v dobrovoľníckej sfére si musí dokázať správne zadeliť svoj čas v práci, ktorá ho živí so svojimi voľnočasovými aktivitami, do ktorých môže patriť i dobrovoľníctvo).

Podľa viceprezidenta dobrovoľníckej organizácie UNICEF v Českej republike Ing. Petra Soukupa: "Nikto u nás zatiaľ nevyčíslil, akú hodnotu má čas, ktorý ľudia dobrovoľne darovali v prospech rozvoja komunity a ako táto práca prispieva k tvorbe HDP a pritom často nie je žiaden rozdiel medzi kvalitou práce dobrovoľníka a zamestnanca, pretože dobrovoľníci sú často vysokokvalifikovanými odborníkmi v danej oblasti." V neziskových organizáciách, ktoré často využívajú práve prácu dobrovoľníkov, pracuje veľa mladých ľudí. Je to tak aj na Slovensku. Mladí získavajú pri dobrovoľníckej práci množstvo skúseností, z ktorých väčšinu môžu veľmi dobre uplatniť v budúcom zamestnaní. Ani oni, ani zamestnávateľia si však vôbec nie sú tejto konkurenčnej výhody vedomí. Keď si hľadajú prácu, takmer nikdy si do životopisu nezapíšu aj svoju dobrovoľnícku "prax".

Podľa prieskumu, ktorý na podnet mládežníckej organizácie YMCA na Slovensku vypracovala s podporou Trust programu spoločnosť Ako, s pojmom dobrovoľníctvo sa u nás spájajú aj nesprávne predstavy. Z prieskumu napríklad vyplynulo, že niektorí personalisti vidia v prijatí dobrovoľníka do zamestnania určité riziko; myslia si napríklad, že uchádzač z takejto "branže" nebude schopný ľudsky zvládnuť prácu v "čisto komerčnej firme". Hodnotu skúseností nadobudnutých pri dobrovoľnej práci si často neuvedomujú sami dobrovoľníci.

"Pracovala som ako dobrovoľníčka na veľmi zaujímavých projektoch a získala som množstvo cenných skúseností, aj mne však istú dobu trvalo, kým som si uvedomila, že táto práca ma naučila mnoho vecí, ktoré dnes zamestnávateľia od kandidátov o prácu vyžadujú," hovorí Eva Rosíková, ktorá v organizácii YMCA na Slovensku zastáva funkciu programového sekretára. Vo svete je postavenie dobrovoľníkov iné ako u nás - napríklad v Nemecku alebo v Spojených štátoch amerických sa práca v dobrovoľníckych organizáciách vysoko cení. Aj na Slovensku sa môže pohľad personalistov na dobrovoľníkov zmeniť. Dobrovoľníci sa však o to musia pričiniť aj sami - napríklad tým, že si cenu svojich schopností uvedomia a dokážu ju predať.

ZÁVER

Neúnavná dobrovoľnícka práca členov organizácie YMCA, ale a jiných dobrovoľníkov nás nesmierne fascinuje a je pozitívom najmä v dnešnej dobe založenom na komercii a tvrdom biznise. Medzi spolužiakmi a známymi poznám niekoľko dobrovoľníkov a nesmierni si ich prácu vážim. Mám niekoľko návrhov na zlepšenie situácie v tejto oblasti

- propagácia dobrovoľníctva by mala byť už na základných školách,
- občania by mali byť pozitívne motivovaní k dobrovoľníctvu aj prostredníctvom relácií v médiách,
- pre dobrovoľníkov by mali byť zhotovené odznaky s logom dvoch rúk (jedna prosiaca o pomoc, druhá pomoc poskytujúca), aby na prvý pohľad bolo jasné, že jednáme s dobrovoľníkom, že byť dobrovoľníkom je aj hrdosť,
- mestá a obce by mali dlhoročných dobrovoľníkov oceňovať ako čestných občanov mesta alebo by mali byť propagovaní ako osobnosti.

LITERATÚRA

- CAD Press, 1988. *Svetové duchovné prúdy a dedičstvá* SDP-4-56-894/05
- JUSZCZYK, Stanislaw: *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. Bratislava: Iris, 2003. ISBN 80-89018-13-0
- KOVÁČ, Štefan: *Pro Homine: Prehľad sociálnej náuky cirkvi*. Topoľčany: Prima-Print s.r.o. 1998. 17 s. ISBN 80-0221-882-1
- Kol. autorov. 2001. *Informačný materiál o dobrovoľníctve*. Bratislava : Dobrovoľnícke centrum SAIA – SCTS, 2001
- MCCURLEY, S., LYNCH, R. 2002. *Manažment dobrovoľníkov – ako zmobilizovať všetky zdroje komunity*. Bratislava : SAIAS – SCTS. 2002. 120 s. ISBN 80-88928-42-7
- MRÁZOVÁ, A., RADKOVÁ, L. 2001. *Dobrovoľníctvo a postupná profesionalizácia jeho manažmentu ako priorita rozvoja sociálnej práce*. In: Geriatria, roč. 7, 2001, č. 4, 170-174 s. ISSN 1335-1850.
- ONDREJKOVIČ, Peter, BREZÁK, Jozef, LUCENOVÁ, Gabriela, POLÁKOVÁ, Eva,
- STRIEŽENEC, Štefan: *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: Vydavateľstvo AD, 1999. ISBN 80-967589-0
- TOKÁROVÁ, Anna a kolektív: *Sociálna práca, Kapitoly z dejín teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent print-Pavol Šidelský, 2003. ISBN 80-968367 5-7
- TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. 2002. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál. 2002. 149 s. ISBN 80-7178-514-8.
- VAŠEK, B.: *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, 1941. 49 s.
- VAŠEK, T.: *Špeciálna pedagogika*. Bratislava: Sapientia, 1996. 62 s. ISBN 80-967180-3-7
- WOLEKOVÁ, H. 2002. *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu* . Bratislava : SPACE Centrum pre analýzu sociálnej politiky, 2002. 69 s. ISBN 80-88991-16-1.

ZBORNÍKY:

- Biblia – *Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*, Piata Kniha Mojžišova 24, str. 177, Slovenská Evanjelická cirkev A.V., ČSSR, 1989, Liptovský Mikuláš, EPF 1989 – 25M-Slovak 053
- Korán – Učenie proroka Mohammeda, interpretácia podľa Al Kisáíiho, 1964

SALATŇAY, M...: *Sociálne encykliky Rerum novarum a Quadragesimo anno*. In: Zborník sociálnej práce I. Bratislava: Zväz sociálnych a sociálne – zdravotných spolkov, 1941, s.7 - 26

INTERNET:

ETrend, týždenník o ekonomike a podnikaní

http://www.etrend.sk/generate_page.php?page_id=13086

International visegrad fund

<http://www.visegradfund.org/>

Kresťanský portál

<http://www.vira.cz/tema/Ratzinger-joseph-Papez-Benedikt-XVI/>

Top Press, s.r.o., Nakladatelství a vydavatelství – ekonomické poradenství

<http://www.toppres.s/100nejB.htm>

YMCA na Slovensku

http://www.ymca.sk/_a/index.php?a=historia

YMCA v Čechách

http://www.ymca.cz/_a/index.php?a